

GRĀMATA, KAS STIPRINA VALSTS NEPĀRTRAUKTĪBAS DOKTRĪNU: VĒSTURES ZINĀTNES NOZĪMĪGUMS VALSTS PAMATU SKAIDROŠANĀ

Jānis Pleps

 0000-0001-7407-4959

Scopus Author ID 56166863600

Web of Science Researcher ID GDN-2488-2022

Aivars Stranga. *Latvija: liktenīgo lēmumu laiks. Okupācija. 1939–1940*
[*Latvia: Time of Fateful Decisions. Occupation. 1939–1940*].

Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2025. 816 lpp. ISBN 978-9934-36-399-3

A BOOK THAT STRENGTHENS THE DOCTRINE OF STATE CONTINUITY: THE IMPORTANCE OF HISTORICAL SCIENCE IN EXPLAINING THE FOUNDATIONS OF THE STATE

The new book by Aivars Stranga offers a detailed historical analysis of the occupation of Latvia. Drawing on extensive archival materials, official documents, and press sources, the author demonstrates the illegal actions of the USSR in 1939–1940. Stranga provides an almost day-by-day account of the events leading to occupation and convincingly shows that Latvia had virtually no chance of survival after the Hitler–Stalin agreement on spheres of influence in Eastern Europe. The book is especially valuable in today’s geopolitical context, as Russia continues to deny the illegality of the Baltic occupation and actively engages in so-called memory wars, making history an essential tool for restoring historical truth and countering disinformation in both collective memory and foreign policy.

Latvijas Zinātņu akadēmijas īstenā locekļa, profesora Dr. habil. hist. Aivara Strangas jaunā grāmata kļuvusi par ievērojamu notikumu ne vien profesionālo vēsturnieku un vēstures interesentu saimei, bet arī daudz plašākai sabiedrībai. Žurnālists Viesturs Sprūde ne velti atgādina, ka “tā ir grāmata, kas ikvienam

Latvijas pilsonim būtu ja ne gluži jāizlasa, tad vismaz jāzina, ka tāda ir, lai varētu ieskatīties”.¹ Ļoti līdzīgi šie vārdi būtu attiecināmi arī uz juristiem, īpaši tiem, kuru ikdienas darbs saistīts ar starptautiskajām tiesībām un nacionālajām konstitucionālajām tiesībām – profesora Strangas grāmata būs ne vien ar interesi lasāms izcila vēsturnieka pētījums, bet arī praktiski noderīgs avots, uz kuru atsaukties jautājumos, kas skar Latvijas valstiskuma pamatus.

Lasītāji jau sen ir iemīļojuši un augstu novērtējuši profesora Strangas meistarību un erudīciju, šķetinot Latvijas vēstures līkločus. Viņa enciklopēdiskās zināšanas, bagātā valoda un raitais stāstījums, kā arī apsēstība (pozitīvā nozīmē) ar visādām sīkām detaļām un faktiem, tos arī komentējot un pārbaudot, veido mūsu zināšanas un izpratni par būtiskiem notikumiem starpkaru perioda Latvijas vēsturē. Viņa iepriekš publicētie apjomīgie pētījumi par Latvijas un Krievijas attiecībām, autoritārā režīma ekonomisko politiku, sociāldemokrātiem pēc 15. maija apvērsuma un ebreju mazākumtautību Latvijas valstī jau sen kļuvuši par klasisku žanra vērtību.² Šajā ziņā arī jaunā grāmata neliek vilties profesora Strangas talanta cienītājiem.

Profesors Stranga ar sev raksturīgo vēriena pamatīgumu, skrupulozo precizitāti un notikumu detalizējumu grāmatā teju pa dienām un stundām aplūko Latvijas valsts un nācijas pastāvēšanai būtiskā pagrieziena punkta – PSRS īstenotās okupācijas, kas uz 50 gadiem Latviju (kopā ar pārējām Baltijas valstīm – Lietuvu un Igauniju) prettiesiski iekļāva PSRS sastāvā – norisi. Grāmata sniedz dziļu un tikpat kā aculiecinieku sajūtas atspoguļojošu ieskatu tajā, kā tika sagatavota un īstenota okupācija, kurā brīdī kādi lēmumi tika pieņemti un kā uz tiem reaģēja atbildīgās Latvijas amatpersonas un sabiedrība. Autors secīgi sešās izvērstās nodaļās aplūko tā laika ģeopolitisko situāciju, Latvijas neitralitātes politiku, Molotova–Ribentropa paktu un tam sekojošo PSRS vēršanos pret Somiju, Igauniju, Latviju un Lietuvu. Šajā kontekstā daudz vēribas veltīts Latvijas–PSRS savstarpējās palīdzības paktam, okupācijas sagatavošanai un gaitai. Lasot detali-zēto analīzi, daudzviet pārņem nomācoša bezcerība – nedz Latvijai, nedz citām

---

1 Viesturs Sprūde. Vēsturnieks Aivars Stranga: Svarīgi bija saukt lietas īstajos vārdos. *Latvijas Avīze*, 20.10.2025. Pieejams: <https://lasi.lv/latvija-pasaule/vesture/vesturnieks-aivars-stranga-svarigi-bija-saukt-lietas-istajos-vardos.33321> (skatīts 01.12.2025.).

2 Skat., piem., tikai nesenās monogrāfijas: Aivars Stranga (2020). *Latvijas un Padomju Krievijas miera līgums 1920. gada 11. augustā: Latvijas–Padomju Krievijas (PSRS) attiecības 1919.–1925. gadā*. Rīga: Mansards; Aivars Stranga (2022). *Latvija: neatkarības pēdējais cēliens. 1939. gada 23. augusts – 1940. gada 17. jūnijs*. Rīga: Mansards; Aivars Stranga (2023). *Latvijas ebreji revolūciju un Neatkarības kara laikā. 1917–1920*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.

Baltijas valstīm tolaik, pēc nacistiskās Vācijas un PSRS vienošanās, vairs nebija nekādu iespēju izdzīvot. To intervijās uzsveris arī profesors Stranga.³

Lai arī šodienas ģeopolitiskajā situācijā, kur atkal šķietamu pārsvaru gūst reālpolitikas apsvērumi un lielvalstu intereses, mazinot starptautisko tiesību spēku un nelielu valstu drošības garantijas, šī eksistenciālā strupceļa izjūta kļūvusi vairāk saprotama, tomēr līdz galam, šķiet, ir grūti apzināties, ko izjuta tā laika politiskā elite un sabiedrība, saskaroties ar lielvalstu vienošanos par ietekmes sfēru sadali un valstu izdzēšanu no pasaules kartes. Aivars Stranga ar savu analīzi parāda, ka neatkarības zudumā vainot vienīgi autoritāro režīmu un tā augstākās amatpersonas būtu pārāk vienkāršoti. Ar PSRS apdraudējumu saskārās arī demokrātiskā Somija, kura bija spiesta savas tiesības aizstāvēt Ziemas karā, savukārt demokrātisko Čehoslovākiju pret nacistiskās Vācijas pretenzijām nepaglāba Minhēnes vienošanās⁴ (1938), kuras rezultātā, pārkāpjot starptautisko tiesību normas, Čehoslovākijas sadalei piekrita arī Francija un Apvienotā Karaliste. Minhēnes vienošanās, paliekot vieniem pret agresoru un tiekot sabiedroto nodotiem, bija iemesls vienai no Čehoslovākijas valstiskuma traumām.⁵ Līdzīgi kā čehiem un slovākiem, arī mums Baltijā ir jātiek pāri valsts zaudēšanas traumai,⁶ kad, par spīti autoritārā režīma skaļi rībinātajai valstsgribai, valstsspēja pazuda Staļina “ļauņuma impērijas” priekšā. Profesora Strangas grāmata šai traumas pārvarēšanai palīdz – tā sniedz pārliecinošu argumentāciju, ka citu labu vai labāku variantu nebija. Juristi savukārt varētu veltīt uzmanību šo vēsturisko apstākļu analīzei un tam, kā valsts augstākās amatpersonas izturējās un rīkojās, saskaroties ar PSRS prettiesisko rīcību.⁷ Te gan jāatgādina Vinstona Čērčila reiz teiktais, ka armijas štābi un ģenerāļi vienmēr vislabāk ir sagatavojušies uzvarai

3 Ineta Lipša (2025). Manī runā arī emocijas. *Domuzīme*, 3, 54.–59. lpp.; Mārtiņš Galeniēks. Neticēt agresoriem. Intervija ar vēsturnieku Strangu. *IR*, 09.10.2025. Pieejams: <https://ir.lv/rubrika/intervija/neticet-agresoriem-intervija-ar-vesturnieku-strangu.220177> (skatīts 01.12.2025.).

4 Jānis Taurēns (2024). Minhēnes vienošanās. *Nacionālā enciklopēdija*. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/152884-Minhenes-vieno%C5%A1an%C4%81s> (skatīts 01.12.2025.).

5 Václav Havel (1997). *The Art of the Impossible. Politics as Morality in Practice. Speeches and Writings, 1990–1996*. New York and Toronto: Alfred A. Knopf, pp. 210–215.

6 Elzbieta Matynia (2014). *An Uncanny Era. Conversations between Václav Havel and Adam Michnik*. New Haven and London: Yale University Press, pp. 116–117.

7 Detalizētu analīzi tam veltījis profesors Dītrihs Andrejs Lēbers (*Loeber*). Skat., piem.: Dītrihs Andrejs Lēbers (*Loeber*) (1998). Latvijas valsts bojāeja 1940. gadā. Starptautiski tiesiskie aspekti. *Latvijas valsts atjaunošana. 1986–1993*. Sast. Valdis Blūzma, Ojārs Celle, Tālavas Jundzis, Dītrihs Andrejs Lēbers (*Loeber*), Egils Levits un Ļubova Zile. Rīga: LU žurnāla “Latvijas Vēsture” fonds, 7.–41. lpp.; Ineta Ziemele (2025). *State Continuity and Nationality: the Baltic States and Russia*.

beidzamajos zināmajos karos (lai arī apzinās, ka ļoti bieži jaunais karš būs pilnīgi citādāks nekā pieredzētais).⁸ Līdzīgi arī juristi zina, kā nodrošināt valsts izdzīvošanu, saskaroties ar jau bijušiem un tādēļ skaidriem valsts apdraudējumiem. Taču šāda perspektīva palīdz un ļauj apzināti un akadēmiski reflektēt pagātni.

Te varam vērst uzmanību uz virkni Latvijas Republikas Nacionālās drošības likuma normu, kas radītas, ņemot vērā 1940. gada pieredzi un kļūdas.⁹ Nacionālās drošības likuma 25. pantā paredzēts aizliegums valsts amatpersonām aizliegt pretoties agresijai, noteikts Nacionālo bruņoto spēku vienību pienākums pretoties, negaidot atsevišķu pavēli, kā arī regulēta likumīgās valsts varas turpināšanās Latvijas valsts neatkarības saglabāšanas un atjaunošanas interesēs. No šīs perspektīvas raugoties, pavisam noteikti Latvijas autoritārā režīma augstākās amatpersonas (jo īpaši Valsts un ministru prezidents Kārlis Ulmanis un viņa vadītā Ministru kabineta locekļi) varēja un tām vajadzēja rīkoties, lai iespēju robežās nodrošinātu valsts neizrušanu un juridisku turpināšanos, kā arī panāktu starptautisku PSRS rīcības tiesiskuma neatzīšanu. Latvijas valsts nepārtrauktības (kontinuitātes) doktrīnas kontekstā nākas vērtēt un skaidrot gan Kārļa Ulmaņa slaveno rādioproklamāciju,¹⁰ gan viņa palikšanu Valsts prezidenta amatā, tostarp izsludinot okupācijas varas aktus, kas bija vērsti uz Latvijas neatkarības likvidēšanu.¹¹ Baltijā 1940. gada vasarā ir atrodams labs piemērs rīcības modelim, kas bija vērstas uz

---

Past, Present and Future as Defined by International Law. Second Revisited Edition. Leiden and Boston: Brill / Nijhoff, pp. 25–26.

- 8 Winston S. Churchill (1985). *The Second World War*. Vol. I. The Gathering Storm. Boston: Houghton Mifflin Company, pp. 426–427.
- 9 Nacionālās drošības likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/14011-nacionalas-drosibas-likums> (skatīts 01.12.2025.).
- 10 Valsts prezidenta K. Ulmaņa uzruna tautai. *Brīvā Zeme*, Nr. 135, 18.06.1940., 1. lpp. Skat.: Viesturs Radovics (2020). 80 gadi kopš Latvijas okupācijas: Ulmaņa maldinošā runa par palikšanu savās vietās. Pieejams: <https://www.delfi.lv/193/politics/52232431/80-gadi-kops-latvijas-okupācijas-ulmana-maldinosa-runa-par-palikšanu-savas-vietas> (skatīts 01.12.2025.).
- 11 Plašāk skat.: Lebers 1998, 31–34. Līdzīgi K. Ulmanim rīkojās arī Igaunijas prezidents Konstantīns Petss, kurš palika amatā un izsludināja okupācijas varai nepieciešamos aktus. Skat.: Lauri Mälksoo (2022). *Illegal Annexation and State Continuity. The Case of the Incorporation of the Baltic States by the USSR*. Second Revised Edition. Leiden and Boston: Brill / Nijhoff, pp. 74–75. Igaunijā gan pēdējais premjerministrs pirms PSRS okupācijas Jiri Uluotss (*Jüri Uluots*) 1944. gadā tika atzīts par Republikas prezidenta pienākumu izpildītāju, savukārt nacionālās pretošanās kustībai izdevās izveidot Oto Tifa valdību Tallinā 1944. gada 18. septembrī un pēc tam nodrošināt trimdas valdības darbību līdz pat neatkarības atjaunošanai. Plašāk skat.: Mälksoo 2022, 128–131. Kārļa Ulmaņa autoritārā režīma elite uz šādu rīcību nebija spējīga – Latvijas gadījumā centienus veidot nacionālās pretošanās kustības politisko centru īstenoja Latvijas Centrālā padome, kura balstījās uz IV Saeimā pārstāvēto politisko partiju pārstāvjiem.

valsts izdzīvošanas nodrošināšanu, – Lietuvas Valsts prezidents Antans Smetona bija noskaņots pretoties PSRS ultimātam, bet, kad valdība un armijas vadība izšķīrās nepretoties, atstāja valsti un nepiedalījās PSRS īstenotajā Lietuvas okupācijā, sarežģot tās tehnisko realizāciju.¹² Lai arī beigās Lietuvas liktenis būtiski neatšķīrās no Latvijas un Igaunijas likteņa, nelielie konstitucionālie sarežģījumi ar Antana Smetonas atrašanos ārpus valsts bija pamats argumentiem par konstitucionālās kārtības neievērošanu, veidojot “leļļu valdību” un organizējot “leļļu parlamenta” vēlēšanas, un deva skaidru vēstījumu sabiedrībai par notiekošo.¹³

Šajā sakarā jāuzsver, ka grāmatas stiprā puse ir arī tā, ka profesors Stranga notikumus Latvijā analizē, paralēli aplūkojot norises Lietuvā un Igaunijā, kā arī plašākā reģionā. Kopējs reģiona konteksts parāda PSRS rīcības plānveidīgumu un šabloniskumu, proti, ka viss notika pēc ļoti līdzīgas shēmas un bija rūpīgi iepriekš izplānots un sagatavots. Jau šajā gadsimtā – saskaroties ar Krievijas veiktajiem starptautisko tiesību pārkāpumiem un noziegumiem Ukrainā – starptautisko tiesību speciālisti ir pievērsuši uzmanību, ka, piemēram, Krimas aneksijas scenārijs un norise arī ir salīdzināma ar PSRS rīcību pret Baltijas valstīm 1940. gadā.¹⁴ Ne velti ASV valsts sekretāra Maikla Pompeo (*Pompeo*) 2018. gada 25. jūlija Krimas deklarācija,¹⁵ kas formulē Krimas aneksijas neatzīšanu, tiešā tekstā atsaucas uz ASV valsts sekretāra pienākumu izpildītāja Samnera Velsa (*Welles*) 1940. gada 23. jūlija deklarāciju¹⁶ par Baltijas inkorporācijas PSRS sastāvā neatzīšanu.

1939.–1940. gada notikumi Baltijas valstīs nav tikai vēsture; tiem ir aktuāls šodienas ģeopolitiskais konteksts, un to pārzināšana bieži vien ir pamatā būtiskiem tiesībspolitiskiem dokumentiem un tiesu nolēmumiem. Kā Latvija, tā arī Lietuva un Igaunija savas neatkarības atjaunošanu 1990.–1991. gadā balsta valsts nepārtrauktības (kontinuitātes) doktrīnā, proti, ka PSRS okupācija 1940. gadā bijusi prettiesiska un nav radījusi tiesiskas sekas. Visus PSRS okupācijas gadus Baltijas valstu neatkarības zudums netika atzīts un tās juridiski turpināja pastāvēt,

12 Ingrida Jakubavičienė (2025). *Antanas Smetona. Nelengvi pasirinkimai*. Vilnius: Alma littera, pp. 354–375.

13 Mykolas Romeris (2011). *Lietuvos sovietizacija 1940 metais. Istorinė Lietuvos sovjetizacijos apžvalga ir konstitucinis jos įvertinimas*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, pp. 17–30.

14 Jānis Grasis (2022). Old Wine in New Bottles: Latvia 1940 Compared with Crimea 2014. *Baltic Yearbook of International Law*, 21, pp. 99–109.

15 Crimea Declaration, Press Statement, Michael R. Pompeo, Secretary of State, July 25, 2018. Pieejams: <https://2017-2021.state.gov/crimea-declaration/> (skatīts 01.12.2025.).

16 Welles Declaration, Department of State, Press Release, “Statement by the Acting Secretary of State, the Honorable Sumner Welles”, July 23, 1940. History and Public Policy Program Digital Archive, NARA, RG 59. Pieejams: <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/144967> (skatīts 01.12.2025.).

līdz tām radās iespēja atjaunot neatkarību uz valsts nepārtrauktības pamata.¹⁷ Te gan jāņem vērā, ka Krievija kā PSRS turpinātāja atrodas atšķirīgā pozīcijā šajā jautājumā, proti, tā neatzīst PSRS rīcības prettiesiskumu 1940. gadā un attiecīgi Baltijas valstu tiesisko nepārtrauktību.¹⁸ Krievijas skatījumā 1939.–1940. gada notikumi ir bijuši atbilstoši tā laika starptautiskajām tiesībām, Baltijas valstis tikušas likumīgi pievienotas PSRS un izzudušas kā neatkarīgas valstis, savukārt 1990.–1991. gadā tās izveidojušās kā jaunas valstis, atdaloties no PSRS. Jau hrestomātisks kļuvis Krievijas prezidenta Vladimira Putina izteiciens par “beigta ēzeļa ausīm”, komentējot Latvijas iespējas atgūt Abrenes apvidu.¹⁹

Tā kā Krievija ir ne vien Latvijas kaimiņvalsts, bet arī okupētājvalsts turpinātāja, tas rada sarežģījumus attiecībā uz pagātnes notikumu juridisku novērtējumu un pēc neatkarības atjaunošanas aktuālu jautājumu – pilsonība, bijušo PSRS pilsoņu statuss, krievvalodīgo tiesības, valsts robežas, vēsturiskā taisnīguma atjaunošana, kompensācijas par okupācijas varas izdarītajiem noziegumiem u. c. – risināšanā. Pirmais šo problēmu savulaik izcēla profesors Dītrihs Andrejs Lēbers, izmantojot klibojošās kontinuitātes alegoriju.²⁰ Proti, attiecīgais jēdziens veidots pēc analogijas ar starptautiskajām privāttiesībām, kur viena iesaistītā valsts atzīst tiesiskās attiecības un to radītās tiesiskās sekas, savukārt otra valsts – ne. Līdz ar to jautājumos, kas skar vai izriet no valsts nepārtrauktības, tā allaž ir jāpierāda un papildus jāpamato. Jo īpaši, ja saskaras ar Krievijas interesēm šajā ziņā, mūsu pozīcija nedrīkst būt pavirša un mēs nedrīkstam nenovērtēt nepieciešamību atspēkot atšķirīgo vēstures traktējumu, uz kuru balstās Krievija. Šajā ziņā profesora Strangas pētījumi par 1939.–1940. gada notikumiem, atrastie dokumenti un pierādījumi vienmēr bijuši ļoti vērtīgi un noderīgi valsts nepārtrauktības pamatošanai.

Attiecībā uz 1939.–1940. gada notikumu juridisku vērtējumu vēsturnieku uzietie un izceltie dokumenti, fakti un citas laikmeta liecības ir būtiski. Juridiska analīze par valsts nepārtrauktības (kontinuitātes) doktrīnas pamatu sākas un balstās vēsturnieku pētījumos par attiecīgo periodu. Vēsturnieki atrod

17 Plašāk skat.: Mälksoo 2022; Ziemele 2025.

18 Skat., piem., Ineta Ziemele (2016). Acceptance of a Claim for State Continuity: A Question of International Law and its Consequences. *Law. Journal of the University of Latvia*, 9, pp. 39–47, here pp. 45–46.

19 Putin to Baltic states: ‘Dead donkey ears’. Pieejams: https://www.upi.com/Top_News/2005/05/23/Putin-to-Baltic-states-Dead-donkey-ears/92981116890584/ (skatīts 01.12.2025.).

20 Dītrihs Andrejs Lēbers (*Loeber*) (2000). Latvijas neatkarības atjaunošanas prasības dažos dokumentos pirms 1990. gada 4. maija. *4. maijs. Rakstu, atmiņu un dokumentu krājums par Neatkarības deklarāciju*. Red. Tālavš Jundzis. Rīga: LU žurnāla “Latvijas Vēsture” fonds, 30.–31. lpp.

un sistematizē pierādījumus, savukārt juristi tiem piešķir vērtējumu un kontekstu – bez vēsturnieku pētījumiem un analīzes par 1939.–1940. gadu Latvijas valsts arguments par valsts nepārtrauktības (kontinuitātes) esību un PSRS rīcības prettiesiskumu nebūtu faktoloģiski tik detalizēts un pārlicinošs.²¹ Šo metodi izmantoja jau Latvijas Satversmes tiesa, kas principiāli svarīgajā spriedumā par robežlīgumu ar Krieviju lietā Nr. 2007-10-0102 ļoti plaši un detalizēti analizēja vēsturisko notikumu gaitu un kontekstu, lai konstatētu PSRS rīcības prettiesiskumu, pārkāptās starptautisko tiesību normas un epizodes, kurās šie pārkāpumi notikuši.²² Satversmes tiesa, gatavojot izskatīšanai minēto lietu, uzaicināja profesoru Strangu sniegt pieaicinātās personas viedokli,²³ kā arī spriedumā vairākas reizes atsaucās gan uz viņa pausto viedokli, gan arī zinātniskajām publikācijām, kurās sīkāk analizēti lietas izspriešanai būtiskie jautājumi: spriedumā Satversmes tiesa Aivaru Strangu vārdā minējusi 18 reizes.²⁴

Profesora Strangas jaunā grāmata šajā ziņā būs ļoti vērtīgs un noderīgs avots Latvijas valsts nepārtrauktības un PSRS rīcības prettiesiskuma pamatošanai. Tajā apkopoti arhīvu materiālos, preses publikācijās, laikabiedru dienasgrāmatās un atmiņās, kā arī zinātniskās publikācijās fiksētās liecības par norisēm 1939.–1940. gadā. Autors skrupulozi tās komentējis, konfrontējis un izveidojis dziļi personisku un traģisku stāstu par neatkarības zaudēšanu, saskaroties ar nacistiskās Vācijas un PSRS reālpolitiku. Gan grāmatas pamatteksstu, gan arī zemsvītras piezīmes raksturo plašs un detalizēts notikumu gaitas portretējums, līdz sīkumiem parādot gan oficiālo amatpersonu un viedokļu līderu attieksmes, gan arī sabiedrības noskaņas un izpratni par notiekošo. Apsveicami, ka izdevējs nav baidījies publicēt tik apjomīgu pētījumu par šo periodu, un tā ir viena no šīs pieejas stiprajām pusēm – plašais teksts, iespaidīgais avotu klāsts un detalizējums pārlicina un pamato pats par sevi.

Sen pastāvošo pozīciju atšķirību attiecībā uz valsts nepārtrauktību starp Baltijas valstīm un Krieviju šobrīd pastiprina Krievijas vēršanās pret

---

21 Anita Kovaļevska. Lietā veikts apjomīgs izpētes darbs. *Jurista Vārds*, Nr. 30 (1036), 24.07.2018., 23. lpp.

22 Satversmes tiesas 2007. gada 29. novembra spriedums lietā Nr. 2007-10-0102. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 193, 30.11.2007. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/167214-par-likuma-par-pilnvarojumu-ministru-kabinetam-parakstit-1997-gada-7-augusta-parafeto-latvijas-republikas-un-krievijas-federaci...> (skatīts 01.12.2025.).

23 *Ibidem*, sprieduma 15. punkts. Plašāk skat.: Dr. hist. Aivara Strangas viedoklis lietā Nr. 2007-10-0102. *Robežlīgums: Spriedums. Materiāli. Komentāri*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 332.–333. lpp.

24 Līdzīgi savā jaunākajā grāmatā Ineta Ziemeļe atsaucas uz Aivara Strangas pētījumiem kā autoritatīviem avotiem par konkrētu faktu esību valsts nepārtrauktības (kontinuitātes) pamatošanai. Skat.: Ziemeļe 2025, 22–23, 45.

kaimiņvalstīm un pastāvošo starptautiski tiesisko kārtību. Savu impēriko revanšismu Krievija mēģina pierādīt arī vēsturē, pārrakstot pagātni atbilstoši savām šodienas vajadzībām. Piemēram, karš ar Ukrainu notiek arī “vēstures frontē”, kurā Krievija mēģina apšaubīt Ukrainas valsts tiesības uz pastāvēšanu un uzsvērt tās vēsturisko piederību Krievijai.²⁵ Arī pret Baltijas valstīm, tostarp Latviju, Krievija “karo” vēsturē un sabiedrības vēsturiskajā atmiņā.²⁶ Šajā ziņā patiešām vēsture ir nozīmīgs ģeopolitisko cīņu ierocis, un vēstures pētījumi un sabiedrības vēsturiskā atmiņa ir būtisks nacionālās drošības elements, saskaroties ar Krievijas radīto apdraudējumu. Latvijas valstij un sabiedrībai vēstures zinātnei vajadzētu pievērst lielāku uzmanību un sniegt tai lielāku atbalstu.²⁷ Lai šādi fundamentāli pētījumi kā aplūkotā profesora Strangas grāmata taptu, ir nepieciešama attieksmes maiņa pret vēstures zinātnei gan augstskolu un zinātnes politikas veidotāju un budžeta plānotāju, gan sabiedrības acīs.²⁸ Lasot šo Latvijas valstiskumam būtisko grāmatu, uz kuru atsauksimies droši vien daudzas reizes, paturēsim prātā nepieciešamību pēc stipras un attīstītas vēstures zinātnes. Tas ir mūsu nacionālās drošības jautājums šodienas ģeopolitiskajā situācijā.

© 2025 Jānis Pleps, Latvijas Universitāte

Raksts publicēts brīvpieejā saskaņā ar Creative Commons

Attiecinājuma-Nekomerciāls 4.0 Starptautisko licenci (CC BY-NC 4.0)

This is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

-
- 25 Jeffrey Mankoff (2022). *Russia's War in Ukraine: Identity, History, and Conflict*. Pieejams: <https://www.csis.org/analysis/russias-war-ukraine-identity-history-and-conflict> (skatīts 01.12.2025.).
- 26 Andis Kudors (2024). *Russia and Latvia: a Case of Sharp Power*. London and New York: Routledge, pp. 68–86. Skat. arī: Nils Muižnieks, ed. (2011). *The Geopolitics of History in Latvian-Russian Relations*. Rīga: University of Latvia.
- 27 Plašāk skat.: Una Bergmane, Gustavs Strenga (2025). Latvieši labprātīgi atsakās no savas zemes pagātnes. Pieejams: <https://www.delfi.lv/898102/versijas/120094230/gustavs-strenga-una-bergmane-latviesi-labpratigi-atsakas-no-savas-zemes-pagatnes> (skatīts 01.12.2025.).
- 28 Plašāk skat.: Atklātā vēstule: Vēstures zinātne Latvijā atrodas kritiskā situācijā. Pieejams: <https://www.delfi.lv/898102/versijas/55403574/atklata-vestule-vestures-zinatne-latvija-atrodas-kritiska-situacija> (skatīts 01.12.2025.); Ineta Lipša atsakās no ‘Gada vēsturnieka’ nominācijas. Pieejams: <https://www.delfi.lv/kultura/32026447/cultureenvironment/55314552/ineta-lipsa-atsakas-no-gada-vesturnieka-nominacijas> (skatīts 01.12.2025.).